

ЗНАЧЕННЯ «ПЕРЕТОКІВ» ЗНАНЬ (KNOWLEDGE SPILLOVERS) В ПРОЦЕСІ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

д.т.н., професор Єременко Ю.І.

*СТІ ім. О.О. Угарова Національного дослідницького технологічного університету
«Московський інститут сталі та сплавів» (Російська Федерація)*

Омельяненко В.А.

Сумський державний університет (Україна)

В основі сучасної інноваційної економіки знаходяться «перетоки» знань (knowledge spillovers), не лише у формі технологій, але й умінь та навичок учасників створення продуктів і реалізації проектів [2]. Під «перетоком» знань розуміють ситуації, в яких учасники мають можливість безкоштовно або з мінімальними витратами одержати знання з зовнішніх джерел. «Перетоки» знань є позитивними екстерналіями, що часто стають джерелом позитивної віддачі від масштабу в агрегованій виробничій функції.

Зовнішні ефекти знань виникають не лише в процесі виробничої діяльності, але й при споживанні. Наприклад, споживачі одержують додаткову вигоду внаслідок збільшення споживчого надлишку, пов'язаного з поліпшенням якості продукції в результаті удосконалення технологій виробництва. Тобто, залежно від суб'єкта, що створює зовнішній ефект, можна виділити виробничі та споживчі зовнішні ефекти знань. Загалом виникнення зовнішніх ефектів знань обумовлено такими причинами [3]: 1) відсутність прав інтелектуальної власності на знання як ресурс і споживче благо (в ціну не включено вартість альтернативного використання); 2) обмежена раціональність економічних агентів і високий ступінь асиметрії інформації про витрати та вигоди, про права власності на ресурс; 3) висока взаємозалежність виробничих функцій і функцій корисності економічних агентів, що не знаходить відображення в цінах; 4) високе значення трансакційних витрат; 5) специфічна економічна природа знань: виникнення зовнішніх ефектів знань обумовлено такими його якостями, як кумулятивність, невиключеність і неконкурентність у виробництві та споживанні.

Значення аналізу «перетоків» знань обумовлено тим, що трансфер технологій представляє собою процес не просто заміщення, а істотного перетворення змісту інноваційного процесу. На відміну від впровадження (з активним або пасивним опором середовища) трансфер передбачає не лише передачу інформації про нововведення, але і його освоєння при активній участі як розробника технології, так й реципієнта інформації про нову технологію та кінцевого користувача продукту на основі цієї технології.

В контексті управління трансфером технологій досить часто не враховують фактор неявних знань, що включають навички (уміння) і культуру, властиві нам, але не усвідомлені нами. Один з найбільш відомих афоризмів М. Полані, автора концепції неявних знань, – "Ми можемо знати більше, аніж здатні розповісти" ("We can know more than we can tell").

Загалом в теорії можна виділити два основних підходи до аналізу «переливу» знань і технологій в міжнародному масштабі [1].

1) заснований на абсорбційних можливостях економіки, тобто здатності країн адаптувати іноземні технології. Даний підхід виходить з ідеї, що є загальний світовий фонд знань, що можуть використати всі країни, тому дифузія технологій обмежується лише можливостями приймаючої країни сприйняти та використати нові технології;

2) заснований на двосторонніх торгівельно-економічних і наукових зв'язках. Країни мають різні запаси знань у тих або інших сферах, і їх дифузія відбувається за допомогою взаємної торгівлі та прямих іноземних інвестицій.

Відзначимо, що в сучасних умовах зазначені підходи доповнюють один одного, оскільки на ефективність міжнародного співробітництва в значній мірі впливає потенціал національної інноваційної системи.

На рис. 1 наведено модель впливу «переливів» знань розвиток галузі.

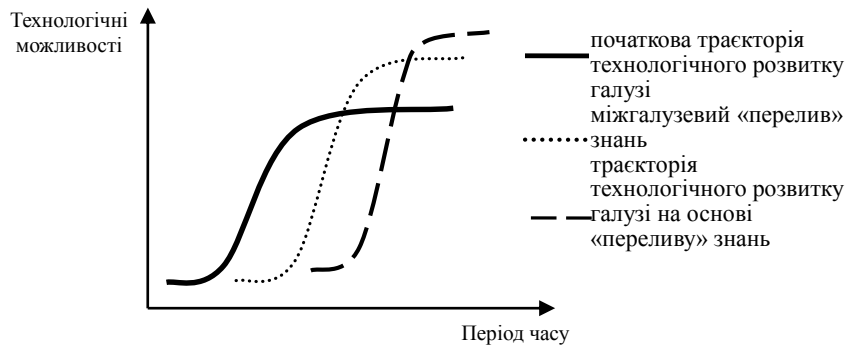


Рис. 1. Роль «перетоку» знань в технологічному розвитку

Процеси глобалізації інтенсифікували обмін матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів між країнами, що обумовлює необхідність розробки системи управління знаннями на різних рівнях. «Перелив» (spillover) результатів досліджень, розробок та інновацій стає необхідною умовою формування нових міждисциплінарних напрямків.

1. Корицкий, А. В. Оценка влияния человеческого капитала на использование информационно-компьютерных технологий в регионах России / А. В. Корицкий // Креативная экономика. – 2009. – № 7 (31). – С. 32–42.

2. Крюков, В. А. Системные решения в бессистемной среде? / В. А. Крюков // ЭКО. Экономика и организация промышленного производства. – 2012. – № 11. – С. 2–4.

3. Цыплакова, Д. А. Внешние эффекты знаний как объективная предпосылка формирования экономики знаний / Д. А. Цыплакова // Экономические науки. – 2010. – Т. 70. № 9. – С. 45–48.

Єременко, Ю.І. Значення "перетоків" знань (knowledge spillovers) в процесі міжнародного трансферу технологій [Текст] / Ю.І. Єременко, В.А. Омеляненко

// **Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.:** у 2-х т. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, О.В. Люльова. - Суми : СумДУ, 2014. - Т.1. - С. 85-87.